

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 618/2024-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Ivana Fiačana (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], zastúpenej JUDr. Igorom Čerevkom, advokátom, Janka Kráľa 3, Banská Bystrica, proti postupu Krajského súdu v Prešove v konaní sp. zn. 12Co/17/2024 a proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 13C/192/2009 takto

r o z h o d o l :

- Postupom Okresného súdu Prešov v konaní sp. zn. 13C/192/2009 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Prešov **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 13C/192/2009 konal bez zbytočných prieťahov.
- Sťažovateľke **priznáva** finančné zadostučinenie **5 000 eur**, ktoré **je** jej Okresný súd Prešov **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Okresný súd Prešov **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **856,75 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. októbra 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej

záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom krajského súdu a okresného súdu v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Sťažovateľka tiež požaduje finančné zadostučinenie 90 000 eur.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 618/2024-23 z 21. novembra 2024 bola ústavná sťažnosť prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Sťažovateľka sa žalobou podanou na okresnom súde 21. septembra 2009 domáha vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva manželov. Okresný súd vo veci rozhodol rozsudkom z 5. mája 2022, ktorým vyporiadal bezpodielové spoluvlastníctvo strán sporu, ktorého súčasťou boli aj akcie cyperskej spoločnosti. Proti tomuto rozsudku okresného súdu podal žalovaný odvolanie, preto bola vec predložená krajskému súdu, ktorý uznesením z 27. apríla 2023 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu aj pre nedostatok odôvodnenia prvostupňového rozsudku vo vzťahu k námietkam žalovaného o tom, že akcie cyperskej spoločnosti nemohli byť predmetom vyporiadania, pretože mu nepatria. Okresný súd vo veci rozhodol v poradí druhým rozsudkom zo 14. novembra 2023, v ktorom opäť dospel k záveru, že žalovaný bol ku dňu zániku bezpodielového spoluvlastníctva vlastníkom akcií cyperskej spoločnosti, a preto boli predmetom vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva. Rozsudok okresného súdu žalovaný napadol odvolaním. Krajský súd aj v poradí druhý rozsudok okresného súdu zrušil uznesením z 9. júla 2024 a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Krajský súd vytkol okresnému súdu zásadné nedostatky v odôvodnení druhého meritórneho rozsudku, ako aj to, že sa neriadil jeho právnym názorom a neodstránil pochybnosti, či akcie patria do bezpodielového spoluvlastníctva strán sporu, a zároveň nezaujal jasné stanovisko k zásadnej argumentácii žalovaného, ktorý túto skutočnosť popieral. Rozsudok okresného súdu po obsahovej stránke vyhodnotil ako nepodarenú kópiu predchádzajúceho rozsudku doplnenú o vyjadrenia strán. Po obsahovej stránke nie je rozsudok okresného súdu novým rozhodnutím, preto nebola splnená podmienka v zmysle § 390 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) na to, aby vo veci rozhodol už krajský súd.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Z petitu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka namieta porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu a krajského súdu v druhom odvolacom konaní. Sťažovateľka poukazuje na to, že konanie pred okresným súdom a krajským súdom trvá už viac ako 15 rokov bez právoplatného rozsudku, ktorým by bolo vyporiadané bezpodielové spoluvlastníctvo sporových strán. Predmetom vyporiadania je majetkový substrát pozostávajúci z hnutelých vecí, nehnuteľností a finančného majetku v podobe cenných papierov. Ustálená hodnota majetku patriaceho do masy bezpodielového spoluvlastníctva manželov v namietaných konaniach predstavuje 1 606 800 eur. Argumentácia sťažovateľky sa sústreďuje predovšetkým na postup krajského súdu, ako aj na krajským súdom opakovane vyjadrené pochybnosti o otázke vlastníctva sporných akcií. Krajskému súdu vyčíta, že aj napriek dĺžke konania a v rozpore s ustanovením § 390 CSP druhýkrát zrušil rozhodnutie súdu

prvej inštancie a vec vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie bez toho, aby vyslovil jasný právny názor na predmet konania. Tým sa konanie ďalej predlžuje.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a krajského súdu

5. Okresný súd predložil vyjadrenie zákonného sudcu, ktorý považuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú a nekonkrétnu, pretože sťažovateľka neuvádza a nešpecifikuje žiadne konkrétne nedostatky v postupe okresného súdu. Opätovné zrušenie rozsudku okresného súdu nie je v príčinnej súvislosti s postupom okresného súdu v konaní, ale je dôsledkom zložitosti veci, objektívnych súvislostí, správania žalovaného v konaní a prípadne aj dôsledkom postupu krajského súdu. Okresný súd reagoval na všetky výhrady krajského súdu druhým rozsudkom zo 14. novembra 2023 a zároveň opäť dospel k záveru, že do vyporiadania patria aj akcie s hodnotou stanovenou podnikateľskou metódou. Okresný súd neporušil právo na spravodlivý proces, preto nezodpovedá za to, že namietané konanie nie je z dôvodu zrušenia rozsudku zo 14. novembra 2023 stále právoplatne skončené.

6. Krajský súd vo vyjadrení uviedol konkrétne obdobia, v ktorých sa spis nachádzal na krajskom súde z dôvodu rozhodovania o odvolaniach proti rozsudkom okresného súdu. Vec bola spolu na krajskom súde dvanásť mesiacov, čo je iba jeden rok z 15 rokov trvajúceho súdneho konania. Preto nemožno vysloviť názor, že dĺžku konania zapríčinil krajský súd. Postup okresného súdu v konaní považuje za arbitrárny a odporujúci princípu materiálneho právneho štátu. Krajskému súdu chýbal jasný podklad pre rozhodnutie o odvolaní. Navrhuje preto porušenie označených práv sťažovateľky postupom krajského súdu nevysloviť.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

8. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 CSP, ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb, a tiež z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania.

9. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

10. Konanie o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov patrí k štandardnej agende všeobecného súdnictva. V namietanom konaní bolo potrebné určiť vlastníctvo akcií cyperskej spoločnosti, čo možno hodnotiť ako faktor zvyšujúci právnu zložitosť veci. Vec možno hodnotiť aj ako fakticky zložitú, pre rozhodnutie bolo potrebné získať informácie v súčinnosti so súdom na Cypre či vyžiadať vyjadrenia príslušných cyperských orgánov. Vzhľadom na rozsiahly majetkový substrát tvoriaci predmet vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva pre rozhodnutie bolo potrebné určiť hodnotu viacerých nehnuteľností vrátane určenia hodnoty hotela. Vec je preto z fakтической a aj právnej stránky zložitá. V správaní sťažovateľky neboli zistené žiadne skutočnosti, ktoré by prispeli k dĺžke konania.

11. Význam veci je pre sťažovateľku daný tým, že sa žalobným návrhom domáha vyporiadania bezpodielového spoluvlastníctva, ktoré zaniklo rozvodom manželstva so žalovaným. Predmetom vyporiadania je širší okruh majetku tvoreného nehnuteľnosťami, majetkovými právami, ale aj množstvom hnutelných vecí. Sťažovateľka má, prirodzene, záujem na nastolení právnej istoty v otázke ich vlastníctva. Vec je preto pre sťažovateľku významná.

12. Napokon ústavný súd hodnotil postup súdov z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v posudzovaných konaniach, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti a z vyjadrenia okresného súdu a krajského súdu. Konanie sa začalo na návrh, ktorý bol podaný na okresnom súde 21. septembra 2009, pričom okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom 5. mája 2022, proti ktorému sa žalovaný odvolal. Preto bola vec predložená 31. augusta 2022 krajskému súdu, ktorý o odvolaní rozhodol zrušujúcim uznesením z 27. apríla 2023. Vec sa vrátila okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Okresný súd následne rozhodol vo veci rozsudkom zo 14. novembra 2023, proti ktorému podal žalovaný odvolanie, preto bola vec 27. marca 2024 predložená krajskému súdu. Krajský súd rozhodol rozsudkom z 9. júla 2024, ktorým rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie, pretože okresný súd nerešpektoval záväzný názor krajského súdu. Spis bol 8. augusta 2024 vrátený okresnému súdu.

13. Konanie tak trvá v čase podania ústavnej sťažnosti už vyše 15 rokov, čo je ústavne neudržateľné. V priebehu konania okresný súd vydal dva meritórne rozsudky, ktoré však krajský súd zrušil a vec vrátil okresnému súdu. Vec sa z dôvodu odvolania nachádzala od 31. augusta 2022 do apríla 2023 a od 27. marca 2024 do 8. augusta 2024 na krajskom súde. Z doterajšej doby vyše 15 rokov trvajúceho konania sa vec nachádzala na krajskom súde približne 13 mesiacov, z čoho je zrejmé, že rozhodujúci vplyv na dĺžku mal postup okresného súdu, ktorý prvýkrát meritórne rozhodol po takmer trinástich rokoch konania. Postup okresného súdu nesmeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky. Pre úplnosť je potrebné zdôrazniť, že táto stále nebola odstránená, aj keď od podania žaloby uplynulo vyše pätnásť rokov. Ani vysoká faktická či právna zložitosť veci nemôžu vylúčiť zodpovednosť okresného súdu za vyše pätnásť

rokov trvajúce súdne konanie a s tým spojenú právnu neistotu sťažovateľky. Okresnému súdu treba pričítať neprimeranú dĺžku konania aj za časť konania pred krajským súdom vzhľadom na nedostatočné odôvodnenie k podstatnej otázke vlastníctva akcií. Z odôvodnenia prvého rozsudku krajského súdu z 27. apríla 2023 pritom vyplýva, že jedným z rozhodujúcich nedostatkov, pre ktoré bol rozsudok okresného súdu zrušený, bolo práve nedostatočné preukázanie, že vlastníkom akcií bol ku dňu zániku bezpodielového spoluvlastníctva žalovaný. Tento nedostatok neodstránil ani v poradí druhý rozsudok okresného súdu, ktorý je obsahovo rozsiahlym, avšak v podstate opakovaním predošlých právnych záverov bez pokusu o bližšie vyhodnotenie dôkazov a formuláciu skutkových a na to nadväzujúcich právnych záverov k podstatnej otázke vlastníctva akcií, ktoré považoval krajský súd za dôležité objasniť.

14. K priesťahom došlo výlučne z dôvodu pomalého postupu a chybné rozhodovacej činnosti okresného súdu. Preto bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ústavnej sťažnosti vyhovieť a vyslovené, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov a prejednanie jej veci v primeranej lehote. Keďže konanie stále prebieha, bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy okresnému súdu prikázané, aby vo veci konal bez zbytočných priesťahov.

15. Vo vzťahu k postupu krajského súdu v druhom odvolacom konaní je potrebné uviesť, že z hľadiska rýchlosti rozhodovania bol jeho postup primeraný, keď o odvolaní rozhodol do štyroch mesiacov od predloženia veci okresným súdom. Sťažovateľka vo vzťahu ku krajskému súdu v ústavnej sťažnosti namieta jeho postup hlavne v súvislosti s nerešpektovaním § 390 CSP, keď druhýkrát zrušil rozsudok okresného súdu a vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

16. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že cieľom § 390 CSP je zrýchlenie a zefektívnenie súdneho konania. Krajskému súdu sa v konaní o druhom odvolaní ukladá povinnosť rozhodnúť vec, ak rozhodnutie okresného súdu bolo už raz krajským súdom zrušené a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie. Otázka, či z pravidla podľa § 390 CSP je prípustná ústavne konformná výnimka, už bola predmetom posúdenia ústavným súdom v náleze č. k. III. ÚS 570/2023-30 z 21. decembra 2023. Ústavný súd v ňom vyslovil, že pokiaľ krajský súd dostatočným spôsobom odôvodní, prečo aj druhýkrát zrušil rozsudok okresného súdu, takýto postup môže byť ústavne súladný. Krajský súd však musí splniť dve podmienky. Jednak musí uviesť konkrétne skutočnosti, pre ktoré sa domnieva, že s ohľadom na cieľ § 390 CSP je pre spravodlivé rozhodnutie účelnejšie vrátiť vec okresnému súdu. Vrátenie veci okresnému súdu musí byť poslednou možnosťou po tom, keď krajský súd zvaží, že jeho rozhodnutie by bolo v danej veci horším riešením. Pritom nie je postačujúce len všeobecné konštatovanie o lepšej vybavenosti okresného súdu pre rozhodnutie. Okrem toho rozhodnutie okresného súdu musí vykazovať závažné nedostatky. Je tomu tak najmä v prípade, keď je zjavné, že sa okresný súd v rozpore s § 391 ods. 2 CSP nijak nevysporiadal so skorším rozhodnutím krajského súdu a vo svojej podstate opakuje rovnaké odôvodnenie a závery alebo inak úplne ignoruje svoje právomoci súdu prvej inštancie, tak ako vyplývajú z ustanovení zákona.

17. V namietanom konaní krajský súd jasne poukázal na nedostatky rozsudku okresného súdu, ktorý neodstránil vyslovené pochybnosti o vlastníctve akcií, čím dostal krajský súd do situácie, že by ako prvý a zároveň posledný riešil túto zásadnú otázku a v prípade kladného záveru aj otázku ich ceny, čím by sa dostal do postavenia súdu prvej inštancie. Tým by došlo k ohrozeniu ústavných

práv sporových strán na rozhodovanie o skutkových a právnych otázkach v dvoch inštanciách. Krajský súd poukázal na to, že v poradí druhý rozsudok okresného súdu je v odôvodnení len doplnený o odvolanie žalovaného, závery predošlého zrušujúceho uznesenia krajského súdu, vyjadrenia strán a korekciu v otázke vyporiadania nehnuteľností vyvedených z masy bezpodielového spoluvlastníctva žalovaným. Odôvodnenie rozsudku okresného súdu však nereaguje na pochybnosti o vlastníctve akcií a v tejto časti iba opakuje skoršie závery. Krajskému súdu tak chýbal základný predpoklad v podobe jasného podkladu pre rozhodnutie o odvolaní.

18. Prístup krajského súdu v jeho druhom zrušujúcom uznesení vyvažoval ústavné práva na spravodlivú súdnu ochranu na strane jednej a na postup bez zbytočných prietáhov na strane druhej, ktorá sa v ustanoveniach CSP o odvolaní koncentruje do protichodných príkazov zrušiť rozsudok okresného súdu, ak tento nesprávnym procesným postupom znemožnil strane uskutočňovanie jej procesných práv v miere porušenia práva na spravodlivý proces [§ 389 ods. 1 písm. b) CSP] na strane jednej a rozhodnúť sám vo veci, ak rozhoduje o druhom rozsudku okresného súdu po zrušení jeho prvého rozhodnutia (§ 390 CSP). Preto nemožno dospieť k záveru, že by postupom krajského súdu v namietanom konaní opätovným zrušením aj v poradí druhého meritórneho rozsudku okresného súdu došlo k porušeniu ústavných práv sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a prejednanie jej veci v primeranej lehote. Preto ústavnej sťažnosti nebolo vyhovené v rozsahu proti postupu krajského súdu v druhom odvolacom konaní.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

19. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušenia základného práva (IV. ÚS 210/04). Tak je to aj v tomto prípade, v ktorom rozhodujúcim faktorom pri zistení porušenia ústavných práv sťažovateľky bola výrazná neefektívnosť a spôsob rozhodovania okresného súdu. S prihliadnutím na celkovú dĺžku a fázu konania, správanie sťažovateľky, postup súdu a pri zohľadnení zložitosti veci bolo sťažovateľke podľa čl. 127 ods. 3 ústavy voči okresnému súdu priznané finančné zadosťučinenie 5 000 eur s tým, že vo zvyšnej časti jej návrhu vyhovené nebolo.

VI.

Trovy konania

20. Zistené porušenie základných práv sťažovateľky odôvodňuje, aby jej okresný súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nahradil trovy konania, ktoré jej vznikli právnym zastúpením.

21. Výška náhrady bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon v roku

2024 je 343,25 eur. Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 343,25 eur), čo predstavuje 686,50 eur, spolu s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 13,73 eur) predstavuje náhrada trov 713,96 eur. Táto suma sa zvyšuje o daň z pridanej hodnoty, keďže právny zástupca sťažovateľky je platcom tejto dane. Spolu tak sťažovateľke patrí náhrada trov konania 856,75 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. februára 2025

Robert Šorl
predseda senátu